

Державний вищий навчальний заклад
«Запорізький національний університет»
Міністерства освіти і науки України

Заснований
у 2009 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 15436-4008 ПР
22 червня 2009 р.

Адреса редакції:
Україна, 69600,
м. Запоріжжя, МСП-41,
вул. Жуковського, 66

Телефон
для довідок:
(061) 289-12-98

Факс: (061) 289-12-98

Вісник

Запорізького національного університету

Юридичні науки

№ 2 (І), 2015

Запоріжжя 2015

Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Юридичні науки. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2015. – № 2 (I). – 251 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet вченою радою ЗНУ (протокол засідання № 09 від 28.04.2015 р.)

Згідно з Постановою Президії ВАК України № 1-05/1 від 10.02.2010; Наказ МОН України № 1528 від 29.12.2014 збірник внесений до переліку наукових фахових видань (юридичні науки).

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

Головний редактор	– Коломоєць Т.О., доктор юридичних наук, професор
Заступник головного редактора	– Колпаков В.К., доктор юридичних наук, професор
Відповідальний редактор	– Лютіков П.С., доктор юридичних наук, доцент

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Ануфрієв М. І.	– доктор юридичних наук, доцент
Бевзенко В. М.	– доктор юридичних наук, доцент
Биргеу М. М.	– доктор юридичних наук, професор (Республіка Молдова)
Віхляєв М. Ю.	– доктор юридичних наук, доцент
Заєць А. П.	– доктор юридичних наук, професор
Долницький Б.	– доктор юридичних наук, професор (Республіка Польща)
Дугенець О. С.	– доктор юридичних наук, професор (Російська Федерація)
Ібрагімов С. І.	– доктор юридичних наук (Республіка Таджикистан)
Комзюк А. Т.	– доктор юридичних наук, професор
Кузенко Л. В.	– кандидат юридичних наук, доцент
Кузьменко О. В.	– доктор юридичних наук, професор
Курило В. І.	– доктор юридичних наук, професор
Куц В. М.	– кандидат юридичних наук, професор
Лукашевич В. Г.	– доктор юридичних наук, професор
Манн Томас	– доктор наук, професор (ФР Німеччина)
Мельник Р. С.	– доктор юридичних наук, старший науковий співробітник
Петков В. П.	– доктор юридичних наук, професор
Пирожкова Ю.В.	– кандидат юридичних наук, доцент
Приймаченко Д. В.	– доктор юридичних наук, доцент
Сабадаш В. П.	– кандидат юридичних наук, доцент
Самойленко Г. В.	– кандидат юридичних наук, доцент
Сильченко М. В.	– доктор юридичних наук, професор (Республіка Білорусь)
Сквірський І. О.	– доктор юридичних наук, доцент
Тихомиров О. Д.	– доктор юридичних наук, професор
Шевченко А. Є.	– доктор юридичних наук, професор
Шишка Р. Б.	– доктор юридичних наук, професор
Ярмиш О. Н.	– доктор юридичних наук, професор

ЗМІСТ

РОЗДІЛ І. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

КУДІН С.В.

<i>ПРАВОВІ ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ПРАЦЯХ М.Д. ЧУБАТОГО ТА Р.М. ЛАЩЕНКА</i>	9
---	----------

ЗАПЛОТИНСЬКА Ю.І.

<i>ПРАВОТВОРЧА ІНІЦІАТИВА ЩОДО СТВОРЕННЯ НОРМАТИВНО- ПРАВОВИХ АКТІВ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ.....</i>	16
---	-----------

РОЗДІЛ ІІ. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

КАРМАЗА О.О.

<i>МІЖНАРОДНИЙ НОТАРІАЛЬНИЙ ПРОЦЕС: ТЕОРЕТИЧНИЙ І ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ.....</i>	21
---	-----------

ХАЦУК Ж.В.

<i>ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭЛЕКТРОННЫХ ДОКАЗАТЕЛЬСТВ В СУДОПРОИЗВОДСТВЕ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ</i>	28
---	-----------

ВЛАСЮК І.І.

<i>ОСОБЛИВОСТІ СТАТУСУ КЕРУЮЧОГО ІНОЗЕМНОЮ ПРОЦЕДУРОЮ БАНКРУТСТВА В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ.....</i>	38
--	-----------

ГЛАВАЧ І.І.

<i>ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ФУНКЦІЙ НОТАРІУСА В СПАДКОВИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ.....</i>	42
--	-----------

МІНДАРЬОВА М.Ю.

<i>ЛІТЕРАЛЬНІСТЬ ЯК ОЗНАКА ОБЛІГАЦІЙ</i>	50
--	-----------

ПРОКОПЕНКО М.В.

<i>ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВІ ДО СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ ЯК САМОСТІЙНА СТАДІЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ.....</i>	57
---	-----------

СЕМЕНЮК О.С.

<i>СКЛАДНІ ОБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК ЧИННИКИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА</i>	63
--	-----------

СУЛИМА А.А.

<i>ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ ПРО ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ ТРЕТЕЙСЬКИХ СУДІВ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ.....</i>	69
--	-----------

ЧЕРЕДНИК Н.В.

<i>ПОНЯТТЯ ДОСЛІДНИЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ТА ЗНАЧЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ.....</i>	75
---	-----------

РОЗДІЛ ІІІ. АДМІНІСТРАТИВНЕ ТА ФІНАНСОВЕ ПРАВО

СОПЛІКО І.М.

<i>СПЕЦИФІКА СУДОВИХ РІШЕНЬ У СПРАВАХ ПРО ЗАХИСТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ</i>	82
--	-----------

БУХАНЕВИЧ О.М.

<i>ЯКІСТЬ І ДОСТУПНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЇХ ПРАВОВОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ</i>	89
---	-----------

ЧУМАК В.В.

<i>ПРЕВЕНТИВНІ ЗАХОДИ РЕАГУВАННЯ ПОЛІЦІЇ НА ПРАВОПОРУШЕННЯ: ДОСВІД ГРУЗІЇ</i>	95
---	-----------

БІЛОУС Ю.І.

<i>ПРОБЛЕМИ РЕОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЛІКВІДАЦІЇ ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ</i>	102
--	------------

БРИЗГАЛОВА А.І.

<i>ПОНЯТТЯ РІШЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ (ІСТОРИЧНИЙ, ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ І ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТИ)</i>	107
--	------------

ВАСИЛЬЄВ І.В.

<i>ЕЛЕМЕНТИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ОБІГУ ЦИВІЛЬНОЇ ЗБРОЇ</i>	115
--	------------

ВЕНГЕР Ю.В.

<i>ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СТАНДАРТИЗАЦІЇ</i>	125
---	------------

КАРАСЬ Б.О.

<i>ПОНЯТТЯ СПОРІВ ЩОДО СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ГРОМАДЯН, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ</i>	130
--	------------

НАУМ А.А.

<i>ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРЕДИТНИХ СПІЛОК В УКРАЇНІ НА ОСНОВІ ПОЛЬСЬКОГО ДОСВІДУ</i>	137
---	------------

ТКАЧЕНКО О.Р.

<i>ЗАГАЛЬНЕ ПОНЯТТЯ СУБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ ТА ЇЇ ОЗНАК</i>	142
--	------------

РОЗДІЛ IV. ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО; ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО**БОНДАРЧУК Н.В., КОВАЛЬСЬКА Я.В.**

<i>ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОНЦЕСІЇ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ</i>	149
--	------------

ЗАТУЛКО К.А.

<i>АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНЦЕСІЇ</i>	154
--	------------

ОСТАП'ЮК М.В.

<i>ЗАКОНОДАВСТВО У СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ І МЕДИЧНИХ ВИРОБІВ</i>	160
---	------------

РУДЬ Г.І.

<i>ДО ПИТАННЯ ПРО ПОРЯДОК ДОСУДОВОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ</i>	165
--	------------

ХАРКІВСЬКА К.В.

<i>ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ</i>	172
---	------------

**РОЗДІЛ V. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА
ТА КРИМІНОЛОГІЇ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО**

ЖАРОВСЬКА Г.П.

СПОСОБИ МІНІМІЗАЦІЇ РИЗИКІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТАМИ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОЇ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ	179
---	-----

КИРИЧЕНКО Г.В.

СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ ТЕРОРИЗМУ, ТЕРОРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА СЕПАРАТИЗМУ В УКРАЇНІ	186
---	-----

МЕЛЬНИЧУК Т.В.

ГЕНЕЗИС ТЕОРІЇ БЕЛОВОРІТНИЧКОВОЇ ПРЕСТУПНОСТІ В КРИМІНОЛОГІЧЕСКОЇ НАУКЕ	192
--	-----

СКИТЕНКО Л.О.

ОСОБЛИВОСТІ ДЕТЕРМІНАЦІЇ ТА ПРИЧИННОСТІ АГРЕСИВНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ	200
---	-----

ФІНЧУК В.В.

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАПОБІЖНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ У СФЕРІ ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ.	207
---	-----

**РОЗДІЛ VI. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА;
ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ**

БИШЕВЕЦЬ О.В.

ТАКТИКО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТІВ	213
--	-----

СКРЯБІН О.М.

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ АДВОКАТУРИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ.	220
---	-----

СТЕЦЕНКО Ю.В.

КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ВИСУНЕННЯ ТА ПЕРЕВІРКИ ВЕРСІЙ	227
--	-----

ТАГІЄВ С.Р.

ПІДСТАВИ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ	233
--	-----

ОНИЩУК А.Ю.

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА Ї ОБСТАВИНИ, ЩО ПІДЛЯГАЮТЬ ВСТАНОВЛЕННЮ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ УМИСНИХ ТЯЖКИХ ТІЛЕСНИХ УШКОДЖЕНЬ.	240
--	-----

ІНФОРМАЦІЙНА ДОВІДКА ПРО АВТОРІВ.	247
--	-----

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ СТАТЕЙ У “ВІСНИК ЗАПОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ” (СЕРІЯ „ЮРИДИЧНІ НАУКИ”).....	249
---	-----

РОЗДІЛ V. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА КРИМІНОЛОГІЇ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

УДК 343.9.02.- 027.543 (477)

СПОСОБИ МІНІМІЗАЦІЇ РИЗИКІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТАМИ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОЇ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Жаровська Г.П., к.ю.н., доцент

*Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича,
вул. М. Коцюбинського 2, м. Чернівці, Україна
zharovskay@rambler.ru*

У статті розглянуто способи мінімізації ризиків кримінальної діяльності, характерні для діяльності транснаціональних злочинних організацій. Проаналізовано способи ухилення транснаціональних злочинних організацій від соціального контролю, мінімізації ризиків злочинної діяльності (корупція, механізм залучення нових членів, наявність стратегічних кримінальних контактів тощо). Зроблено висновок, що транснаціональні злочинні організації пристосовуються до нових умов існування, постійно вдосконалюють способи мінімізації ризиків власної діяльності, що потребує системних досліджень цієї проблеми.

Ключові слова: транснаціональна злочинність, ризики, мінімізація, кримінальна діяльність, соціальний контроль.

СПОСОБЫ МИНИМИЗАЦИИ РИСКОВ КРИМИНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СУБЪЕКТАМИ ТРАНСНАЦИОНАЛЬНОЙ ОРГАНИЗОВАННОЙ ПРЕСТУПНОСТИ

Жаровская Г.П.

*Черновицкий национальный университет им. Ю. Федьковича, ул. М. Коцюбинского 2, г. Черновцы, Украина
zharovskay@rambler.ru*

В статье рассмотрены способы минимизации рисков криминальной деятельности, которые характерны для деятельности транснациональных преступных организаций. Проанализированы способы уклонения транснациональных преступных организаций от социального контроля, минимизации рисков преступной деятельности (коррупция, механизм привлечения новых членов, наличие стратегических криминальных контактов и другие). Сделан вывод, что транснациональные преступные организации приспособляются к новым условиям существования, постоянно совершенствуют способы минимизации рисков собственной деятельности, что требует проведения системных исследований данной проблемы.

Ключевые слова: транснациональная преступность, риски, минимизация, криминальная деятельность, социальный контроль.

WAYS TO MINIMIZE THE RISKS OF CRIMINAL ACTIVITY BY THE SUBJECTS OF TRANSNATIONAL CRIMINAL ORGANIZATIONS

Zharovska H.P.

*Y. Fedkovych Chernivtsi national university, str. Kotsyubinskogo, 2, Chernivtsi, Ukraine
zharovskay@rambler.ru*

The article considers ways to minimize the risks of criminal activities that are characteristic of transnational criminal organizations. Modes of transnational criminal organizations avoidance of social control, minimization of crime (corruption mechanism to attract new members, the presence of strategic criminal contacts, territorial monopoly, the penetration into legal economy, etc., are analyzed).

The study of features that characterize the subjects of transnational organized crime, as well as the ways to minimize the risks clearly shows that the way of the organization and activities of transnational criminal networks and their modifications can provide their high security and resilience.

Transnational criminal organizations are able to adapt the changing situation in different countries and use the differences in the international cooperation of law enforcement forces. The ease of crossing national borders allows them to evade safely the social control of individual countries and even prevent localized efforts of law enforcement. The local success of law enforcement operations of any country does not solve the problem either, as in this case, criminal activity of only certain parts of the global network of transnational criminal is blocked.

In such cases, transnational criminal organizations are able to learn from their experience and adapt to new conditions. They are continuously improved, using the latest technology, without the help of specialists to develop

programs of intensive research which demonstrates the innovative approaches to their work.

The analysis of the existing methods of structural organization of transnational criminal networks, and of the basic principles of their work is extremely important and necessary for such studies. It allows to determine the ways to protect Transnational Organized Crime of social control, specific features of their internal security in the competition, also the methods of emerging conflicts resolving, and the character of restraining and protective functions concerning its members.

The author concluded that transnational criminal organizations adapt to the new conditions of existence, constantly improving ways to minimize the risk of their own activities, which requires systematic and continuous research of the problem. The understanding of the specific nature of this organization from this perspective can afford to outline the strategy of containment of the spread of criminal organizations in the global geopolitical space and in the space of transnational organized crime on the territory of Ukraine.

Key words: transnational crime, risks, minimal, criminal activity, social control.

Транснаціональна організована злочинність – небезпечний різновид соціальної патології, яка стає однією з головних загроз безпеці світового співтовариства, його демократичному й економічному розвитку в XXI столітті. У всьому світі це явище набуває глобального характеру, його масштаби та руйнівний вплив являють собою силу, що загрожує розвитку будь-якої держави.

Небезпечний розвиток ситуації визначається її несприятливими якісними характеристиками, оскільки найбільш типовими рисами транснаціональної організованої злочинності, тенденціями розвитку її структури можна назвати такі: постійне вдосконалення діяльності та розширення сфер впливу, наявність потужної матеріально-фінансової бази, опанування нових ринків, життестійкість та ефективну систему управління, спираючись на стратегічні союзи та використання корупції, яка у зв'язку із цим також набуває транснаціонального характеру. Співпраця транснаціональних злочинних співтовариств із терористичними організаціями відволікає увагу правоохоронних органів і знижує ефективність їх боротьби з транснаціональною злочинністю.

Відбувається зрощення організованої злочинності з політичним екстремізмом, використання глобального підходу в створенні єдиного простору для транснаціональної організованої злочинної діяльності з метою отримання надприбутків та ефективного ухилення від соціального контролю. Усе це викликає необхідність посилення колективних дій усього світового співтовариства в боротьбі з транснаціональною організованою злочинністю.

На жаль, реальна ситуація, що відображає ефективність спільної боротьби з транснаціональною злочинністю, характеризується тим, що нині транснаціональна злочинність фактично вийшла з-під соціального контролю, стала самостійною політичною й військовою силою, здатною впливати на стан національної та міжнародної безпеки країн і цілих регіонів світу.

До проблем, які стосуються діяльності транснаціональної злочинності, зверталися А. Бова, М. Вербенський, Ю. Грошовик, А. Дорошенко, С. Єфремов, О. Кальман, В. Корж, О. Козаченко та інші вчені.

Науковці зазначають, що транснаціональна організована злочинність являє собою найбільш складний об'єкт для наукового дослідження, а міжнародне співтовариство сьогодні змушене констатувати, що злочинні організації здійснюють свою діяльність у світі, який для них фактично не має меж. При цьому один із центральних аспектів проблеми – питання про причини розростання транснаціональної організованої злочинності. На думку Ю. Грошовик, ця тенденція пов'язана з тим, що транснаціональна організована злочинність розробила ефективний механізм захисту від соціального контролю з боку держави, громадськості, правоохоронної системи [4].

На наше переконання, уточнення й конкретизації потребують способи мінімізації ризиків кримінальної діяльності суб'єктами транснаціональної організованої злочинності, що саме є метою статті.

Проводячи аналіз транснаціональної організованої злочинності, кримінологи найчастіше здійснюють його через характеристику транснаціональних злочинних організацій. У межах такого підходу виділяються три основні типи транснаціональних злочинних організацій: основна група традиційних транснаціональних злочинних організацій, група малих транснаціональних злочинних організацій та транснаціональні терористичні групи [7, с. 55].

Вивчення основної групи транснаціональних злочинних організацій більшістю кримінологів здійснюється через характеристику структури й діяльності традиційних злочинних організацій. Мова йде про італійську мафію, японську якудзу, китайські тріади, колумбійські картелі, російську мафію.

Окремі автори включають в основну групу або нігерійські організовані злочинні групи, або мексиканські картелі, відомі як мексиканська федерація. Так чи інакше, останнім часом ця група отримала назву «великої шістки».

У групу малих транснаціональних злочинних організацій входять кримінальні організації, які не є розгалуженими, проте мають високоорганізовану структуру та певну спеціалізацію, що дозволяє їм працювати спільно або на організації «великої шістки». Шляхи здійснення такого співробітництва схожі з роботою основних і дочірніх компаній. Цей тип включає групи, що базуються в Панамі, Пуерто-Ріко, Домініканській Республіці та на Ямаїці. Небезпідставно іноді до них відносять також нігерійські групи, оскільки вони складаються переважно з фахівців, затребуваних організаціями «великої шістки» для різноманітної транснаціональної злочинної діяльності, хоча основним заняттям для них залишається контрабанда наркотиків.

До транснаціональних терористичних угруповань належать терористичні групи, які використовують транснаціональну злочинну діяльність як засіб фінансування їх політичних цілей. До таких можна віднести відомі терористичні організації: японську червону армію, революційні збройні сили Колумбії, народну ірландську республіканську армію, ЛНР і ДНР в Україні.

Слід зазначити, що в цілому в кримінологічній літературі транснаціональні злочинні організації різними авторами інтерпретуються по-різному [1; 2]. Узагальнення цих характеристик дозволяє виділити наявні особливості транснаціональних злочинних організацій із метою виокремлення досліджуваних суб'єктів із безлічі подібних.

Одна з таких характеристик – структурна особливість організації суб'єктів транснаціональної злочинної організації. Це високоорганізовані, згуртовані злочинні організації, що функціонують на довгостроковій основі. Вони здатні безперервно перетворюватися з організацій однієї мережі на жорсткі корпоративні структури, а також органічно поєднувати в собі жорстко структуровані елементи управління в центрі з більш розмитою й гнучкою системою взаємин на нижчих рівнях. Така структура дозволяє забезпечувати ізоляцію керівної ланки від виконавців, таким чином максимально знижуючи ризик викриття лідерів, що робить організацію мінімально вразливою для соціального контролю, оскільки джерело кримінальної активності в будь-яких ситуаціях максимально захищається самим способом організації злочинного угруповання.

Іншою характерною ознакою, притаманною суб'єктам транснаціональної злочинної організації, є її чисельність: сотні людей, десятки окремих складових ланок глобальної мережі, що дислокуються в різних країнах і здійснюють у них свою злочинну діяльність. Однак чим численнішою є злочинна організація, тим вищою – імовірність її викриття й конфліктів усередині неї. Бажання в короткі строки отримати надприбутки швидше втягують її членів у ризикові операції, які можуть загрожувати безпеці як окремих ланок, так і організації в цілому. Це слугує природним обмежувачем членства. Більше того, кожен новий член – потенційний інформатор, тому з прийняттям нового члена існує реальна загроза безпеці злочинної організації.

Способом захисту від такої небезпеки, а водночас ще однією ознакою злочинних організацій є обмежене, або ексклюзивне, членство. Тому нових членів групи відбирають із великою обережністю й ретельністю. Членство в транснаціональних злочинних організаціях засноване, як правило, на етнічній основі або спорідненості, іноді на резюме злочинця або його спеціалізованому вмінні, яке є корисним для організації. Як зазначає І. Пшеничний, відбір членів за сімейною або етнічною ознакою значною мірою сприяє солідарності членів, підвищенню їх відповідальності за безпеку організації, забезпечує дисципліну й підпорядкування всередині ланок та організації в цілому [14].

Крім того, така основа формування організації не дозволяє проникати в неї «чужинцям», оскільки транснаціональні злочинні організації, діючи на територіях інших країн, залишаються вкрай закритими від зовнішнього проникнення. Ці обставини значною мірою ускладнюють контроль над такими організаціями, виводять їх зі сфери впливу правоохоронних органів.

Тим, хто відповідає основним вимогам членства, зазвичай потрібний поручитель, який займає, як правило, вище положення. Крім того, вони повинні довести, що всією своєю поведінкою, наприклад готовністю піти на злочин, підкорятися правилам, виконувати накази й зберігати таємниці, вони цілком відповідають цілям і завданням організації. Існує період учнівства, що може тривати від декількох місяців до декількох років. Його метою є завоювання довіри злочинного співтовариства. У більшості організацій після цього необхідно пройти обряд посвячення, що накладає жорсткі

обмеження й вимоги, невиконання чи порушення яких тягне за собою смерть.

Таким чином, обряд посвячення пов'язує кандидата в члени організації такими обіцянками й злочинними діями, які дозволяють під страхом смерті забезпечувати відданість їй, а отже, і безпеку.

Рядові члени об'єднані в групи, які є безпосередніми виконавцями злочинної діяльності. Групи являють собою структурні одиниці злочинної організації. Управління такими групами здійснюється за допомогою правил та інструкцій, що повинні виконуватися її членами. Невиконання або порушення правил зазвичай тягне смерть, проте ніщо не може зрівнятися з тими доходами, які отримує навіть рядовий учасник транснаціональної злочинної діяльності. Таким чином, дієва й ефективна система управління суб'єктами транснаціональної злочинної організації засновується на щедрому матеріальному стимулюванні в поєднанні із суворими заходами покарання.

Групи пов'язані між собою в глобальні мережі, які домінують на певних територіях або у сферах діяльності. Отже, ознакою транснаціональних злочинних організацій є територіальний монополізм, тобто прагнення до гегемонії в окремих географічних районах, що супроводжується нетерпимістю до конкуренції [6].

Однак конкуренція і контроль над найбільш вигідними за кон'юктурою ринками збуту є дуже гострою. Можливості задоволення потреб та інтересів транснаціональної злочинної організації на контрольованих територіях можуть обмежуватися різними причинами: у зв'язку з посиленням боротьби з транснаціональною організованою злочинністю, зміною законодавства, насиченням ринків товарами й послугами тощо. Крім того, будь-яка транснаціональна організація прагне до отримання надприбутків, а для цього необхідно постійно розширювати сферу контролю над новими територіями, навіть якщо старі ринки збуту на конкретному етапі задовольняють їх інтереси [12].

Проте транснаціональні злочинні організації саме тим відрізняються від традиційної організованої злочинності, що, не терплячи конкуренції й перебуваючи перед фактом її існування, вони не ведуть запеклі битви між собою та з іншими організованими злочинними групами, а домовляються й об'єднують зусилля для реалізації взаємних інтересів.

Встановлення стратегічних міжнародних контактів між суб'єктами транснаціональної злочинності, іноді навіть альянсами, має величезне значення для транснаціональних організацій. Стратегічні союзи дозволяють співпрацювати, а не конкурувати зі злочинними організаціями, які зміцнилися на місцях. Це розширює їх можливості обходити закон, нести спільний ризик, отримувати й обмінюватися інформацією, яка раніше була недоступною для них, контролювати розвиток конфліктів між різними транснаціональними організаціями та іншими організованими групами, колективно блокувати національну й міжнародну активність правоохоронних органів, які намагаються встановити соціальний контроль над організованою злочинністю.

Звичайно, такі альянси насамперед дозволяють планувати та здійснювати злочинний бізнес на раніше не доступних їм територіях, створювати можливість використання наявних каналів розподілу та отримувати прибутки, що склалися на різних ринках. Така кооперація підвищує можливості транснаціональних злочинних співтовариств випереджати державний контроль. А стратегічні міжнародні контакти транснаціональних злочинних організацій, їх зв'язки з іншими групами стають цілком типовими [3, с. 14; 13, с. 30].

У цілому створення альянсів транснаціональних злочинних організацій підвищує й ускладнює їх потенціал, поширює їх ділові можливості та створює нові серйозні загрози світовій спільноті. Водночас стратегічні союзи транснаціональних злочинних організацій зустрічаються не так часто, як транснаціональні зв'язки, що здійснюються як з іншими злочинними групами, терористами, так і з легальними промисловими групами. Природа таких відносин може мати комплексний характер.

Транснаціональні злочинні організації здатні мати також довгострокові контакти з урядами за межами держави, у якій базується така організація. Нерідко такі контакти призводять до зрощення урядових структур із транснаціональними організаціями, оскільки в останніх є достатні можливості для того, щоб корумпувати уряди й проникати в комерційні структури.

Проникнення в легальну підприємницьку діяльність є важливим механізмом захисту злочинних організацій від соціального контролю, що забезпечує видимість респектабельності та їх високу життєздатність. Багато злочинних організацій для прикриття своєї діяльності або створюють власні легальні комерційні структури, або використовують уже наявні легальні підприємства й організації

для легалізації кримінальних капіталів, або інвестують їх у легальну економіку для отримання прибутку з метою подальшої реінвестиції отриманих коштів знову в організовану злочинну діяльність. Крім цього, інвестування в легальну економіку сприяє зміцненню контррозвідувальних можливостей, що надзвичайно ускладнює проведення раптових операцій проти них.

Проникнення в легальну економіку зумовлює розвиток транснаціонального промислово-економічного шпигунства, наслідком якого є продаж комерційних таємниць, найцінніших технологій, спрямований на руйнування окремих підприємств чи навіть галузей легальної економіки, щоб звільнити нішу для власної криміналізованої економічної діяльності. Кримінальні аналітики відслідковують динаміку економічної активності та оперативно використовують вигідні економічні ніші на території різних країн, офшорні зони, слабкості податкових відносин [8, с. 27].

Як уже неодноразово зазначалося, транснаціональні злочинні організації в багатьох відношеннях мають схожість із транснаціональними корпораціями, що діють на легальних ринках різних країн. Тому можуть виникати проблеми їх відмежування від суб'єктів транснаціональної організованої злочинності. Однак існують певні ознаки, що дозволяють відрізнити транснаціональні злочинні організації, що використовують легальні комерційні структури, від легальних транснаціональних корпорацій.

Засоби, до яких ці два види організацій вдаються для досягнення поставленої мети – отримання прибутку, – істотно різняться. У пошуках глобальних ринків легальні корпорації отримують дозвіл для ведення операцій на будь-якій суверенній території в ході переговорів з урядами. Злочинні організації отримують доступ на відповідні ринки, не заручившись їхньою згодою, а переважно обхідним шляхом, намагаючись не потрапляти в поле зору правоохоронних органів, покликаних виявляти, відстежувати й припиняти їх операції. Крім того, транснаціональні злочинні організації у своїй діяльності використовують гнучкість і плинність власних низових мережевих структур, їх здатність долати державні кордони та, відповідно, нейтралізувати діяльність правоохоронних органів.

Крім цього, злочинні організації займаються не лише поставками забороненої продукції, а й розкраданням легально виробленого товару. Широко поширена практика розкрадань є істотною відмінною ознакою транснаціональних злочинних організацій від легальних транснаціональних корпорацій.

Прагнення звести до мінімуму можливий ризик та отримати максимальний прибуток характерні для транснаціональних злочинних організацій, що цілком відповідає цілям легального бізнесу. Відмінність полягає лише в тому, що ступінь ризику, який готові взяти на себе злочинні організації, значно перевищує передбачуваний ризик, який беруть на себе корпорації, що діють у сфері законного бізнесу. Крім того, заходи, які приймаються злочинними організаціями щодо зниження ступеня ризику, самі по собі націлені на державні установи. За оцінками ООН реальне становище нагадує «олігополістичний ринок, на якому угруповання різного розміру й значення змагаються між собою з метою отримання прибутків».

Іншою важливою відмінною ознакою є застосування корупції та насильства. Хоча корпорації часом вдаються до використання сили чи підкупу, для злочинних організацій такі прийоми стали звичайним засобом досягнення цілей. Насильство використовується ними для залякування й усунення конкурентів, урядових і правоохоронних органів, які намагаються протидіяти операціям транснаціональних злочинних організацій.

Слід зазначити, що корупція не лише виступає одним із принципів діяльності транснаціональної організованої злочинності, який створює умови, що сприяють отриманню надприбутків під час реалізації своїх операцій, а й дозволяє здійснювати таку діяльність за відносно низького ризику втручання з боку правоохоронних органів. Таким чином, корупція є способом захисту транснаціональних злочинних організацій від соціального контролю, забезпечуючи їх безпеку.

Корупція завжди була одним із кращих засобів, використовуваних організованими злочинними угрупованнями, складовою частиною їх стратегії й тактики, на відміну від використання відкритого насильства. Гроші, які виплачуються у вигляді хабарів, вважаються лідерами організованої злочинності хорошим інвестуванням, свого роду накладними витратами, виправданими з позицій «справи», оскільки це значною мірою збільшує шанси на успіх та ймовірну безкарність, знижує або навіть зводить нанівець небезпеку виявлення злочину з усіма тяжкими наслідками, до яких це може призвести [5].

Слід зазначити, що транснаціональні злочинні організації особливо охоче поширюють свою діяльність на ті країни, у яких системи кримінального правосуддя й правоохоронних органів розвинені слабо. Нерівність систем кримінального правосуддя та правоохоронних органів із точки зору можливостей означає, що ступінь ризику для злочинних елементів значною мірою визначається місцезнаходженням злочинної організації. Відповідно, злочинні організації прагнуть влаштуватися в районах найменшого для себе ризику, щоб звідти займатися постачанням нелегальних товарів і послуг на ринки, з яких можна отримувати максимальні прибутки.

Для деяких країн характерні як слабкість, так і корумпованість державного апарату. За цих умов державні органи, сфера кримінального правосуддя й комерційні структури самі виявляються втягнутими в злочинну діяльність. Чим міцнішим є такий симбіоз, тим ширшими є можливості транснаціональної організації безкарно здійснювати свою діяльність. Створюючи фактично автономну базу, транснаціональна злочинна організація починає займатися незаконним бізнесом у регіональному або глобальному масштабах, будучи переконаною в тому, що правоохоронні органи таких держав навряд чи зможуть створити будь-яку серйозну загрозу для організації.

Транснаціональні злочинні організації спроможні пристосовувати зміни ситуації в різних країнах і використовувати розбіжності в міжнародній кооперації правоохоронних сил. Легкість перетину національних кордонів дозволяє їм безболісно уникати соціального контролю окремої країни та навіть перешкоджати локалізувати зусилля правоохоронних органів. Не вирішує справу також локальний успіх операцій правоохоронних органів будь-якої країни, оскільки й у цьому випадку блокується злочинна діяльність лише окремих ланок глобальної мережі транснаціональних злочинних організацій.

У подібних випадках транснаціональні злочинні організації здатні вчитися на власному досвіді та пристосовуватися до нових умов. Вони безперервно вдосконалюються, використовують найсучаснішу технологію, вдаючись до допомоги фахівців для розробки програм інтенсивних досліджень, що свідчить про новаторські підходи до своєї діяльності.

Таким чином, аналіз ознак, що характеризують суб'єктів транснаціональної організованої злочинності, а також способів мінімізації ризиків наочно показує, що сам спосіб організації й діяльності транснаціональних злочинних співтовариств та їх модифікацій дозволяє забезпечувати їх високу безпеку й життєстійкість.

У зв'язку із цим аналіз існуючих способів структурної організації транснаціональних злочинних співтовариств, а також основних принципів організації їх діяльності є надзвичайно важливим і необхідним для такого дослідження. Він дозволяє визначити способи захисту транснаціональної організованої злочинності від соціального контролю, особливості їх внутрішньої безпеки в конкурентній боротьбі, методи вирішення конфліктних ситуацій, що виникають, характер стримуючих і захисних функцій щодо членів угруповання. Розуміння специфіки організації в такому ракурсі може дозволити намітити стратегію стримування поширення діяльності таких злочинних організацій у світовому геополітичному просторі, а також у просторі діяльності транснаціональної організованої злочинності на території України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бова А. Організована злочинність у вимірі глобалізації / А. Бова // Соціальна психологія. – 2005. – № 3 (11). – С. 147-155.
2. Вербенський М.Г. Суб'єкти транснаціональної організованої злочинності та їх характеристика / М.Г. Вербенський // Право і суспільство. – 2009. – № 6. – С. 77-83.
3. Воронин Ю.А. Транснациональная организованная преступность / Ю.А. Воронин. – Екатеринбург: Изд-во Урал. гос. юрид. акад., 1997. – 72 с.
4. Грошовик Ю.Я. Організаційно-правові основи детінізації відносин у сфері зовнішньоекономічної діяльності: дис. ... кандидата. юрид. наук: 12.00.07 / Ю.Я. Грошовик; Національна академія державної податкової служби України. – Ірпінь, 2004. – 276 с.
5. Воздействие организованной преступной деятельности на общество в целом: Доклад ГС ООН, сделанный на второй сессии Комитета по предотвращению преступлений и уголовному правосудию Экономического и Социального Совета ООН. – 15.04.1993. – E/CN.

6. Дорошенко А.Д. Фактор транснаціональної злочинності в сучасних міжнародних відносинах: дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04 / А.Д. Дорошенко; Інститут світової економіки і міжнародних відносин. – К., 2003. – 180 с.
7. Єфремов С. Різновиди організованих злочинних угруповань / Сергій Єфремов // Вісник прокуратури. – 2003. – № 8. – С. 53-58.
8. Зорин Г.А. Стратегия борьбы с транснациональной преступностью / Зорин Г.А., Танкевич О.В. – Гродно: Наука, 1997. – 110 с.
9. Кальман О.Г. Злочинність у сфері економіки України: теоретичні та прикладні проблеми попередження: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. докт. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / О.Г. Кальман. – Х., 2004. – 40 с.
10. Козаченко О.В. Форми функціонування тіньової економіки в умовах стратегії глобального світу: регіональні особливості / О.В. Козаченко // Актуальні проблеми політики: зб. наук. праць / голов. ред. С.В. Ківалов; відп. за вип. Л.І. Кормич. – Одеса : ПП «Фенікс», 2005. – Вип. 26. – С. 228-234.
11. Корж В. Криміналістична характеристика способів формування організованих злочинних утворень у сфері економічної діяльності / В.Корж // Вісник Академії правових наук України. – 2001. – № 4. – С. 208-219.
12. Пожидаєв Г.П. Адміністративно-правові засади протидії організований транснаціональній злочинності: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Г.П. Пожидаєв; Національний університет біоресурсів і природокористування України. – К., 2009. – 205 с.
13. Проблемы и опасности, которые создает организованная транснациональная преступность в различных регионах мира // Всемирная конференция по организованной преступности на уровне министров. – Неаполь. – 21-23 ноября 1994. – С. 30.
14. Пшеничний І.В. Організована транснаціональна злочинність і роль правоохоронних органів у протидії їй: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / І.В. Пшеничний; Національна академія внутрішніх справ України. – К., 2000. – 220 с.

REFERENCES

1. Bova, A. (2005), "Organized crime in terms of globalization", *Sotsialna psikhologhiya*, no. 3 (11), pp. 147-155.
2. Verbenskiy, M.G. (2009), "Subjects of transnational organized crime and their characteristics", *Pravo i suspilstvo*, no. 6, pp. 77-83.
3. Voronin, Yu.A. (1997), *Transnatsionalnaya orhanizovannaya prestupnost* [Transnational organized crime], Izd-vo of Ural state legal academy, Ekaterinburg, Russia.
4. Hroshovik, Yu.Ya. (2004), "Organizational and legal basis for legalization of relations in foreign economic activity", Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.07, National academy of government tax service of Ukraine, Irpin, Ukraine.
5. "Impact of organized crime on society in general": Report of the UNSG at the second session of the Committee on Crime Prevention and Criminal Justice of the Economic and Social Council, April 15, 1993, E/CN.
6. Doroshenko, A.D. (2003), "Factor of transnational crime in modern international relations", Thesis abstract for Cand. Sc. (Political), 23.00.04, Institute of world economy and international relations, Kiev, Ukraine.
7. Efremov, S. (2003), "Varieties of organized crime groups", *Visnyk prokuratury*, no. 8, pp. 53-58.
8. Zorin, G.A. and Tankevich, O.V. (1997), *Stratehiya borby s transnatsionalnoy prestupnostyu* [Strategy for combating transnational crime], Nauka, Grodno, Russia.
9. Kalman, O.G. (2004), "Crime in the economy of Ukraine: theoretical and applied problems of prevention", Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.08, National legal academy of the name of Yaroslav Mudryi, Kharkiv, Ukraine.

10. Kozachenko, O.V. (2005), "Forms of functioning of the shadow economy in the global strategy of the world: regional features", *Aktualni problemy polityky: zb. nauk. prats* [Current problems of politics: collection of scientific works], Feniks, Odesa, Iss. 26, pp. 228-234.
11. Korzh, V. (2001), "Criminalistic characteristic of ways of formation of organized criminal formations in economic activity", *Visnyk Akademiyi pravovykh nauk Ukrayiny*, no. 4, pp. 208-219.
12. Pozhidaev, G.P. (2009), "Administrative and legal principles of combating organized transnational crime", Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.07, National university of biological resources the natural use of Ukraine, Kiev, Ukraine.
13. "Problems and dangers posed by organized transnational crime in the various regions of the world", *Vsemirnaya konferentsiya po orhanizovannoy prestupnosti na urovne ministrov* [World conference on organized crime at the level of ministers], Naples, November 21-23, 1994, p. 30.
14. Pshenychnyi, I.V. (2000), "Organized transnational crime and the role of law enforcement agencies in combating it", Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.08, National academy of internal affairs of Ukraine, Kiev, Ukraine.

УДК 323.28: 323.173:343.325 (477)

СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ ТЕРОРИЗМУ, ТЕРОРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА СЕПАРАТИЗМУ В УКРАЇНІ

Кириченко Г.В., к.ю.н., доцент

*Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,
просп. Гагаріна, 26, м. Дніпропетровськ, Україна
kravchik81@mail.ru*

Досліджено сучасний стан і тенденції тероризму, терористичної діяльності та сепаратизму в Україні. Запропоновано розширити відмінні риси сучасного українського тероризму такими пунктами: 1) заперечення злочинності дій суб'єктів злочину під прикриттям благородних мотивів; 2) вимагання визнання владою країни явно злочинних дій законними; 3) злочинний психологічний вплив на свідомість населення певних регіонів країни шляхом телезомбування, поширення неправдивої інформації як наслідок спотвореного уявлення про територіальну цілісність країни та її геополітичне положення тощо. Зроблено висновок, що відсутність бажання терористів-сепаратистів йти на поступки, будувати нову, сучасну, європейську країну не призведе до деескалації конфлікту найближчим часом, оскільки надпотужні зусилля агресора не можуть не дати свого результату.

Ключові слова: тероризм, терористична діяльність, сепаратизм, етнічний сепаратизм, ескалація тероризму.

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ ТЕРРОРИЗМА, ТЕРРОРИСТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И СЕПАРАТИЗМА В УКРАИНЕ

Кириченко А.В.

*Днепропетровский государственный университет внутренних дел,
просп. Гагарина, 26, г. Днепропетровск, Украина
kravchik81@mail.ru*

Исследовано современное состояние и тенденции терроризма, террористической деятельности и сепаратизма в Украине. Предложено расширить отличительные черты современного украинского терроризма следующими пунктами: 1) отрицание преступности действий субъектов преступления под прикрытием благородных побуждений; 2) вымогательство признания властью страны явно преступных действий законными; 3) преступное психологическое воздействие на сознание населения определенных регионов страны путем телезомбирования, распространение неправдивой информации как следствие искаженного представления о территориальной целостности страны и ее геополитическом положении. Сделан вывод, что отсутствие желания террористов-сепаратистов идти на уступки, строить новую, современную, европейскую страну не приведет к деэскалации конфликта в ближайшее время, поскольку сверхмощные усилия агрессора не могут не дать своего результата.

Ключевые слова: терроризм, террористическая деятельность, сепаратизм, этнический сепаратизм, эскалация терроризма.